

DECEMBER 2019 - NR. 125

BØRGLUM KLOSTER. OVERFORMYNDERIET.
VELFÆRDSBYGGERI TRUET. ÅRSMØDE.

LANDSFORENINGEN FOR BYGNINGS- OG LANDSKABSKULTUR

by &
land

RESPEKTFULD I STANDSÆTTELSE AF OVERFORMYNDERIET

Af redaktør Helge Torm

En af Københavns mest spændende funkis-bygninger er Overformynderiet i Holmens Kanal, skråt overfor den i år 400 års jubilerende Holmens Kirke. Beliggende ud til en meget befærdet gade er bygningen kendt af mange og et vigtigt indslag i gadebilledet.

Det er derfor af ekstra stor positiv betydning, at bygningen i de sidste par år er blevet istandsat smukt udvendigt, hvad stilladser længe har vidnet om, men bygningen er renoveret lige så smukt indvendigt. I det følgende skal vi se nærmere på indsatsen, men først historikken.

Bygningens alder

Det var i første halvdel af 1930'erne, at staten besluttede sig for at bygge en ny overformynderibygning til erstatning for forgængerens på hjørnet af Vester Voldgade og Stormgade. Denne bygning, der ligger der endnu, blev i 1893-94 opført i historicistisk stil efter tegninger af arkitekten Hans J. Holm og fredet i 1981. Den er nu under nyindretning til Københavns Museum, men det er en anden historie.

Arkitekten Frits Schlegel

Da man skulle opføre et nyt overformynderi medio 1930'erne, var det de nye Bauhaus-idealer, som arkitekturen herhjemme var inspireret af. Arkitekten, der blev sat på opgaven, var Frits Schlegel (1896-1965), der nok ikke er så almindeligt kendt i dag, men nævner man den desværre nu noget mishandlede koncertsalsbygning i Tivoli, så er de fleste med.

Efter afgangseksamen ved Arkitektskolen i 1923 understregede Schlegel sin faglige dygtighed og sin tidlige begejstring for funktionalismen ved medvirken sammen med Vilh. Lauritzen ved nye udformninger i 1923 og 1928-31 af Daells Varehus og ved nybyggeri af villaer som for eksempel Ehlersvej 17 (1930-31) og Bernstoffsvej 17 (1931) så vel som af Husum Skole, denne sammen med Edv. Thomsen (1930). Schlegels foretrukne byggemateriale var jernbeton, som blev støbt på stedet for byggeriet. Her var Schlegel en pionér.

Det var således en ret erfaren arkitekt, der fik overladt opgaven med at bygge det nye overformynderi. Overformynderiet var en offentlig institution, som eksisterede fra 1869 til 1982. Institutionens opgaver blev i tidens løb ændret flere gange via lovgivningen. En vigtig opgave var at bestyre umyndige og bortblevne personers formue.

Funkis-byggeriet

Som byggegrund udså staten sig et par gamle karreer i det såkaldte Majonæsekvarter mellem Nikolaj Kirke og Holmens Kanal. Her lå bygninger på rad og række opført efter bybranden i 1795, så det var ikke uden diskussion, at det nye byggeri, som blev udformet som én stor klods, skulle bankes ned i det historiske kvarter. Men bygget blev det. To karreer måtte lade livet, ligesom det blev Hummergades endeligt.

Når galt skulle være, må det indrømmes, at den ny bygning, selvom den består af seks etager på en høj kælder, ikke syner så meget i højden. Det skyldes, at de to øverste etager er trukket trip-trap-vist tilbage fra facadeflugterne. Målt i drøjden er bygningen dog et fremmedlegeme i miljøet, hvad der dog i nogen grad afbødes af hjørnernes bløde afrundinger, men som et gammelt ord siger: tiden læger alle sår.

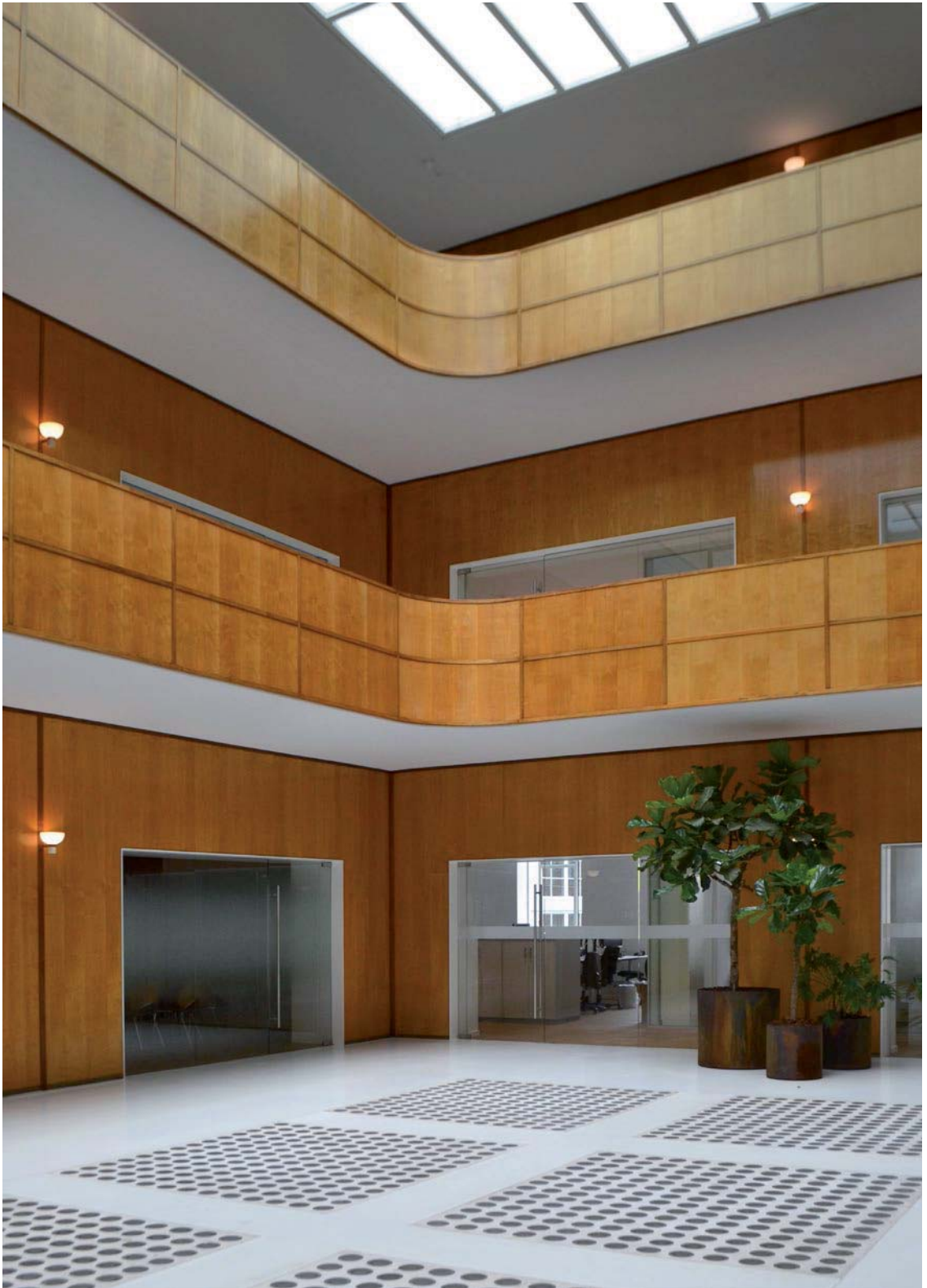
Da bygningen skulle opføres i en skeletkonstruktion i jernbeton, måtte der trods Schlegels egen viden på området teknisk ekspertise til, og den side af sagen stod ligeledes banebrydende ingeniør Ernst Ishøj for.

Det hævdes, at Schlegel ikke havde noget imod at lade bygningen fremtræde i den rå beton, således at den udover vinduespartierne ville fremstå med nøgne felter imellem de bærende facadekonstruktioner, altså gråt i gråt. Resultatet blev dog det velkendte, at felterne blev udfyldt med fliser af grønlandsk marmor, et materiale, som vi også kender fra Lyngby Rådhus, som blev bygget få år senere.

Over den høje og brede hovedindgang midt i hovedfacaden (symmetrien leve!) ud mod Holmens Kanal sidder et betonelement med inskriptionen OVERFORMYNDERIET i relief i en typografi, der ikke er særlig bauhausk! Og oven over navnet sidder – også i relief – den danske stats symbol i form af det kronede skjold med de tre løver; der er ikke noget at ta' fejl af her.

I årenes løb er mange gået ydmygt eller bekymret ind ad hovedindgangen, og forhåbentligt kommet lettede ud, når de havde fået afgjort deres ærinde, og de ansatte havde efter tidens forhold god plads og lys i de ideelle ram-

Overformynderiets smukkeste interiør er atriet med ovenlys og panelbeklædninger på vægge med videre. Ved renoveringen blev åbningerne ind til mødelokaler og kontorer udvidet, og trædørene erstattet af glas. Foto: Helge Torm, juli 2019.

Øverst: Overformynderiets store volumen er et brud på middelalderbyens karrestruktur, men den lyse facadeholding, tilbagetrækningen af de øvre etager og de afrundede hjørner bøder på monumentaliteten. I midten: hovedindgangsdørens smukt patinerede håndtag er ren funkis. Nederst til venstre: Marmorbeklædningen i close-up; man ser "bicelle-strukturen" på flisernes bagside, som gør det muligt at gøre fliserne halvt så tykke og alligevel bibeholde styrken i dem. Nederst midti: Arkitekt i Byggestyrelsen, Per Bjørnskov, "klapper" lige marmorfacaden. Nederst til højre: Bygningens 1. generationstermovinduer fra cirka 1980 er alle skiftet ud med vor tids mest energivenlige version; samtidigt er sprosseopdelingen mere tro mod de oprindelige funkisvinduer. Alle fotos: Helge Torm, juli 2019.

mer, som blev skabt i funktionalismens ånd.

Bygningen fra 1982 til 2016

I 1982 var det imidlertid slut på Overformynderiets historie som sådan. Institutionen blev nedlagt, og nye brugere rykkede ind i den store bygning.

Det er nok ved denne lejlighed, at der blev foretaget nogle energimæssige tiltag med mere effektiv isolering, som ikke gavnede bygningen æstetisk set. Dels blev de oprindelige vinduer udskiftet med moderne termovinduer, og på bagsiderne ind mod det store gårdrum blev der sat et tykt lag isolering på, skjult under den gule farve, men alligevel...

En ny fase i Overformynderiets historie indtraf i 2016, da det blev klart, at den skulle være domicil for både Beskæftigelsesministeriet og Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, og det stillede nye krav til brugen af bygningen, som på visse punkter også var dels nedslidt, dels forældet.

Fra begyndelsen var det et hovedsigte med brugen af bygningen, at de to ministerier skulle dele bygningens øvre etager mellem sig til kontorformål og have fælles kantine øverst oppe, men også have fælles mødefaciliteter i stueetagen.

Med Byggestyrelsen som bygherre blev de omfattende behov og opgaver gjort op, inden byggearbejderne kunne udbydes i totalentrepriser, dels for det indre, dels for det ydre. Herefter, i begyndelsen af 2017, kunne fornyelsen gå i gang. De indre forbedringer kunne afsluttes ultimo marts 2019, mens renoveringen af det ydre blev færdiggjort denne sommer.

Den indre renovering

Med NCC Renovering som totalentreprenør og med Rørbæk & Møller Arkitekter ApS som arkitekter på sagen har renoveringen bestået af ombygning, modernisering og istandsættelse af eksisterende kontorfaciliteter og etablering af nye kontor- og mødefaciliteter samt minsterfaciliteter.

En væsentlig forandring i husets hjertekammer, det gennemgående atrium med det store lysindfald fra tagfladen, er større åbninger ind til kontorer og mødelokaler og opsætning af glasvægge. Det er imidlertid gjort på en måde, så man, hvis man ikke vidste bedre, kunne man tro, det var medfødt.

Hertil kommer større ændringer i kantine, hvor skillermur er fjernet, og hvor der også meget hensigtsmæssigt er isat nye døre ud til det fri, så den flotte udsigt over mod for eksempel Slotsholmen bedre kan nydes.

Endelig er der installeret nye, tekniske installationer for at skabe bedre indeklima på de cirka 8.000 kvadratmeter, der er fordelt på bygningens i alt syv etager (kælder inklusiv).

Istandsættelsen af facaderne

Her medvirkede E. Nielsens Mekaniske Stenhuggeri A/S som entreprenør, mens Bertelsen & Scheving arkitekter havde arkitektansvar.

Når man så facaderne før restaureringen, har man nok bidt mærke i, at det samlede udseende var lidt blakket, idet nogle partier var en del mørkere end andre. Det skyldes, at marmoren kom fra to forskellige brud i Grønland.

Da nogle af marmorpladerne var defekte, skulle der ske en vis udskiftning, men i mellemtiden er det ene af stenbruddene, Maarmorilik i Nordgrønland, blevet lukket. Løsningen på det problem blev, at man valgte at genanvende det af det endnu siddende marmor, der stadig var i orden. Det lyder kryptisk, men heldigvis har man siden 1968 kendt til den specielle honeycomb-teknik, som går ud på, at man klæber en cellestruktur på hver side af marmorpladen, hvorefter man flækker pladen. På den måde får man to marmorplader ud af én. De bliver ganske vist det tyndere, men er stadig bestandige. Det er også en form for genbrug.

Desværre var facaderne bagom beklædningen også møre flere steder. Beton holder ikke evigt! Det havde blandt andet den konsekvens, at alle betonsøjlerne, der ligger indrammer hvert vinduesfag, måtte pilles ned og erstattes af nye.

Hertil kom, at den gamle beton flere steder var behandlet med PCB-holdig maling, som så måtte fjernes ved nedslibning i lukkede kabiner.

Fornyselsen har også omfattet alle vinduer. De nye vinduer er naturligvis lavet efter de sidste, energimæssige forskrifter, men de er også historisk mere korrekte, påpeger bygherren, idet deres opdeling minder meget om den i de oprindelige funktionsvinduer.

Afsluttende kommentar

Alt i alt er der her tale om en meget gennemgribende, men samtidigt respektfuld istandsættelse af en væsentlig bygning i det københavnske bybillede. Der er grund til at glæde sig over, at Byggestyrelsen har ofret bygningen så megen omhu – og så mange midler, så der ikke kan siges kvaliteten i forandringerne og udbedringerne noget på.

Når en bygning ikke er fredet – og det er Overformynderiet ikke (og chancer for det i dag må siges at være blevet udelukket allerede ved moderniseringen i 1980'erne), ja, så er der i princippet frit slag indenfor murene, når nye tider melder sig. I betragtning af det er det prisværdigt, så meget staten i denne sag har "holdt sig på måtten". Så til lykke til Byggestyrelsen, til dem, der arbejder bag marmoren – og til lykke til alle os andre.